

Ak by predsa malo dôjsť k rozsiahlemu poštátneniu priemyslu, ako má namysli vládny program, treba jasne vypovedať tieto zásady:

- 1 Poštátniť treba v prvom rade priemyselne podniky Maďarov, Nemcov, zradcov a kolaborantov.
- 2 Poštátniť len bane, hute, energetické zdroje, zbrojný a kľúčový priemysel.
- 3 U niektorého významného druhu priemyslu pripustiť kolektivizáciu vo forme združstevnenia, poľahke zaistenia majority pre štát. V nijakom prípade nepoštátňovať drobné a stredné podniky.
- 4 Súkromnému hospodáreniu ponechať možnosť otvárať nové podniky aj na tom poli, ktoré bolo poštátnené okrem sub. 2 uvedených.
- 5 Podniky, ktoré sa t. č. nepoštátňia preto, že nespĺňajú objektívne podmienky, ponechať súkromnému podnikaniu aj vtedy, keď tieto podmienky v budúcnosti splnia.
- 6 Ako rozhodné dátum pre rozsah výroby a hodnotu podniku vziať deň 29. 9. 1938 a nie dátum neskoršie.
- 7 Podrobne upraviť otázku náhrady za poštátnené podniky.
- 8 Poštátnené podniky nech sú spravované kolektívnym orgánom, ktorému bude podriadený riaditeľ podniku a nie riaditeľom s poradným zborom.
- 9 Právomoc vlády a Ministerstva priemyslu pokiaľ ide o poštátnenie priemyselných podnikov na Slovensku preniesť na Zbor povereníkov a na Povereníctvo pre priemysel a obchod.

Našu otázku - poštátniť či kolektivizovať - zodpovedáme: poštátniť i kolektivizovať. Poštátniť to, čo vláda Republiky vzala si za cieľ poštátniť a kolektivizovať na družstevnom podklade, čo ja národohospodárskymi záujmami odôvodnené a potrebné.

Čas, č. 128, 25. septembra 1945.

Dokument č. 23

List J. Köhlera, bývalého člena zemského výkonného výboru soc.(iálno) dem.(okracickej) strany z 8. 10. 1945 Ústrednému sekretariátu Čsl. sociálne demokratickej strany v Prahe.

Ústrednému sekretariátu

Čsl.(Československej) sociálne demokratickej strany

v P r a h e

Ako bývalý člen a pracovník Čsl.(Československej) soc.(iálno) dem.(okracickej) strany vás prosím o adresu súdruha Bečku, ktorého som márne hľadal v Bratislave a dozvedel som sa len toľko, že je v Prahe. Ide mi o nadviazanie stykov a spolupráce pre obnovenie sociálne demokratickej strany na Slovensku.

Nakoľko som sa dotkol veľmi vážnej veci, pokladám za potrebné aspoň stručne uviesť niektoré dôvody, že prečo je potrebné zahájiť prípravné práce pre obnovenie našej strany. I keď sme presvedčení, že nejaké kroky podnikáte v tejto veci, predsa Vás žiadame o potrebnú

pomoc a nadovšetko, aby ste vec urobili predmetom jednanja u samej vlády a tiež u národnej rady.

Hospodársky týždenník „Budovateľ“ v úvodníku zo dňa 7. sept.(embra) a tiež 5. okt.(óbra) 1945 síce veľmi mierne, ale predsa zahájil polemiku a nebudem to opakovať, fakt je, že tých dôvodov je viac a nepreháňam keď tvrdím, že volanie po založení Čsl.(Československej) soc.(iálno) dem.(okratickej) strany je už živelné a túžobne očakávané a keď neurýchlite prípravné práce z hora, pôjde to od nás zdola, čo by mohlo zle pôsobiť a zbytočne by sme robili tú drobnú prácu /ešte neviem, že akou akciou/, keď máme možnosť, právo, ba je povinnosťou vládných činiteľov tento nemožný stav pol. zloženia u nás likvidovať. Veď to pôsobí dojmom, ako keby sme neboli v jednom štáte, ba ani nie v Európe alebo prinajmenšom, politicky tak zaostali, že je treba udržiavať a presadzovať demokratické zásady autoritatívnym systémom z povstania. Ale ani z taktických dôvodov je toto spojenie nie zdravé, lebo veď dve socialistické strany viac hlasov strhnú pri voľbách a komunisti musia mať záujem na tom, aby sa tak stalo. A keď je možná spolupráca s obč.(ianskou) DS stranou⁶, tým viac musí byť táto možná s nami, a preto nemôžu nijakým vážnym dôvodom argumentovať, ktorý by obstál za terajšej vnútro a zahranično - politickej situácii. Veď naše straníckopolitické zloženie nemôže a ani nesmie byť horšie ako v reakcionárskych porazených štátoch. Skutočnosťou je, že sme zvíťazili, verejná mienka celého sveta je za naše zásady a program, v ktorom vidí ľudstvo záchranu a my na Slovensku sme tej samej mienky vo väčšine a chceme k tomu pracovať pod svojou osvedčenou firmou.

Ďaleko je odomňa úmysel trieštiť socialistické sily alebo podceňovať naše spojenie v B.(anskej) Bystrici, ba naopak chcem tvrdiť, že to bolo potrebné a užitočné v odboji, ale je otázka, či sa osvedčí v mierovej spolupráci a za dennej pol. situácie. Som presvedčený, že členovia, funkcionári a celá sympatizujúca verejnosť netrpezlivo čaká na obnovenie našej strany, a preto čím skorej zlikvidujeme tento stav, tým lepšie pre obidve strany. Nebojme sa zdravého závodenia, prípadne zdravej kritiky, je ona potrebná ako soľ nadovšetko v tomto povojnovom morálnom úpadku. Veľa dobrých ľudí a verejných pracovníkov zachránime zdravým vzájomným revidovaním verejnej činnosti.

Nie je mojím úkolom ani úmyslom vás presvedčiť o nutnosti uvedeného, nakoľko je to nie potrebné, viac sa mi o to jedná, aby som obdržal informácie od vás pre postup, ktorý by urýchlil uskutočnenie v čo najkratšej dobe a verím, že nám pošlete potrebné pokyny, ktoré by sme mohli verejne propagovať.

Očakávajúc vašich správ a tešiac sa na blízku spoluprácu som so súdružským pozdravom
V Nitre, 8. októbra 1945

Ad: Jozef Köhler

Nitra, Hattalova č. 3

Slovenský národný archív Bratislava, f. Sociálna demokracia na Slovensku, a. j. 8.

Dokument č. 24

Organizačné pokyny sekretariátom DS o organizačnom členení Demokratickej strany z 12. októbra 1945

⁶ takto uvedené v texte